

Asia: VN/10831/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Väliotsikot

Yleiset huomiot mietinnöstä ja siihen sisältyvistä ehdotuksista sekä ympäristörikosdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpanosta

Kuten myöhemmin todetaan, että uusi säättely ei helpota yhtään ympäristörikosten arvioimista ja säättely on kansalaiselle vaikeasti luettavaa. Esityksestä ilmenee kuitenkin ympäristörikossäättelyyn liittyvä problematiikka ja se, miksi säännökset joudutaan kirjoittamaan tällä tavalla. Kokonaisuutena säättelyä voidaan pitää kuitenkin kansalaiselle huonona, koska rikoslain ympäristörikossäännöksistä ei pysty päättämään sitä, mitä on pidettävä tarkalleen ottaen lainvastaisena toiminta.

Huomiot syyteoikeuden vanhentumista koskevista ehdotuksista (rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentti)

Katsomme, että esityksessä on hyvin perusteltu syyteoikeuden vanhentumisoikeuden pidentämiset ympäristörikosten osalta, koska ne ovat tyypillisesti sellaisia tekoja, jotka voivat tulla ilmi vasta vuosien päästä.

Huomiot rikoslain 9 luvun 5 §:ään ehdotettavista, yhteisösakon asteikkoa koskevista muutosehdotuksista sekä ehdotuksista pakoterikoksia koskevan yhteisösakon asteikon osalta (rikoslain 46 luvun 13 §)

Pidämme erinomaisena asiana, että yhteisösakon asteikkoa nostetaan. Nykyisin asteikko on ollut aivan liian matala ajatellen tapauksia, joissa monikansallisen menestyvän yhtiön toiminnassa syyllistytään rikokseen, josta voidaan tuomita yhteisösakko. Nykyisen asteikon yläpääänkin käyttäminen ei välttämättä tunnu tällaisen yhtiön taloudessa mitenkään eli nykyisellä asteikolla ei välttämättä ole ollut mitään erityisestävää vaikutusta yhtiön osalta. On siten hyvä, että asteikkoa nostetaan reippaasti tällaisia tapauksia varten.

Huomiot törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskeviin pykäliin ehdotettavista muutoksista (rikoslain 15 luvun 10 § ja 34 a luvun 1 §) sekä niihin liittyvistä muutosehdotuksista (rikoslain 1 luvun 7 § ja 34 a luvun 15 §)

Ympäristön tuhoaminen on ehdottomasti säännös, joka pitää lisätä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä koskevaan säännökseen eli pidämme muutosta perusteltuna.

Huomiot ympäristön turmelemista koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 1 §) ehdotettavista muutoksista

- a) 1 momentti
- b) 2 momentti
- c) 3 momentti
- d) ehdotettava uusi 4 momentti

Yhteenvedona totean rikoslain ympäristön turmelemista koskevasta säännöksestä, että se on ehkä epäselvin ja sekavin pykälä koko rikoslaissa. Säännöksen ongelmana on se, että tuskin kukaan kansalainen ymmärtää pykälän lukemalla, että mitä tarkalleen ottaen on pidettävä rangaistavana tekona. Samoin voidaan todeta säännöstä soveltavien viranomaisten osalta. Ei liene maassa montaa henkilöä, joka pystyisi tarkalleen avaamaan, mitä on pidettävä rangaistavana tekona. Koska tilanne on tämä, niin säännöstä ei voi miltään osin pitää hyvänä. Kansalaisen pitäisi pystyä rikoslain säännös lukemalla ymmärtämään, mikä toiminta on lainvastaista. Nyt viitataan EU-asetuksiin ja niiden nojalla annettuihin asetuksiin tai säännöksiin ja yksittäistapauksissa annettuihin määräyksiin tai ilman lupaa toimimiseen. Säännöksestä ei voi kuitenkaan kukaan lukea, mihin tarvitaan lupa ja hyvin harva kansalainen on tutustunut EU-asetuksiin tai niiden nojalla annettuun säätelyyn.

Säännös on em. perusteella huono ja se kaipaisi ehdottomasti selkeyttämistä. Nykymallillaan jopa asiantuntijaviranomaisella voi olla hankaluuksia täsmentää, mitä on tarkalleen ottaen pidettävä rangaistavana toimintana ja keskimääräinen kansalainen ei ainakaan tätä voi säännöksen perusteella tietää.

Huomiot ympäristörikkomusta ja tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskeviin pykäliin (rikoslain 48 luvun 3 ja 4 §) ehdotettavista muutoksista

Tältä osin muutosehdotukset ovat täysin linjassa sen kanssa, mitä on ehdotettu muiden ympäristörikossäännösten muutoksiksi.

Huomiot ehdotettavista uusista jäterikosta ja törkeää jäterikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 a ja 4 b §:t)

Säännöksen ongelmana on se, että tuskin kukaan kansalainen ymmärtää pykälän lukemalla, että mitä tarkalleen ottaen on pidettävä rangaistavana tekona. Samoin voidaan todeta säännöstä soveltavien viranomaisten osalta. Ei liene maassa montaa henkilöä, joka pystyisi tarkalleen avaamaan, mitä on pidettävä rangaistavana tekona. Koska tilanne on tämä, niin säännöstä ei voi miltään osin pitää hyvänä. Kansalaisen pitäisi pystyä rikoslain säännös lukemalla ymmärtämään, mikä toiminta on lainvastaista. Nyt viitataan EU-asetuksiin ja niiden nojalla annettuihin asetuksiin tai säännöksiin ja yksittäistapauksissa annettuihin määräyksiin tai ilman lupaa toimimiseen sekä lukuisiin eri lain säännöksiin. Näitä säännöksiä ei keskimääräinen valveutunutkaan kansalainen tunne.

Säännös on em. perusteella huono ja se kaipaisi ehdottomasti selkeyttämistä. Nykymallillaan jopa asiantuntijaviranomaisella voi olla hankaluuksia täsmentää, mitä on tarkalleen ottaen pidettävä rangaistavana toimintana ja keskimääräinen kansalainen ei ainakaan tätä voi säännöksen perusteella tietää.

Huomiot ehdotettavista uusista ilmakehän heikentämistä ja törkeää ilmakehän heikentämistä koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 c ja 4 d §:t)

Tämänkin säännöksen ongelmana on se, että keskiverto valveutunutkaan kansalainen ei voi säännöksen lukemisen jälkeen tietää, mitä tarkalleen ottaen on pidettävä rangaistavana toimintana. Rikoslain säännösten tulisi ehdottomasti olla sellaisia, että niiden lukemisella pitäisi ymmärtää laillisen ja lainvastaisen toiminnan ero.

Huomiot ehdotettavista uusista ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 e ja 4 f §:t)

Tämänkin säännöksen ongelmana on se, että keskiverto valveutunutkaan kansalainen ei voi säännöksen lukemisen jälkeen tietää, mitä tarkalleen ottaen on pidettävä rangaistavana toimintana. Rikoslain säännösten tulisi ehdottomasti olla sellaisia, että niiden lukemisella pitäisi ymmärtää laillisen ja lainvastaisen toiminnan ero.

Huomiot ehdotettavasta uudesta vieraslajirikosta koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 4 g §)

Tässäkin säännöksessä on ongelmana se, että siinä viitataan lukuisiin muihin säännöksiin, joiden sisältöä keskiverto valveutunutkaan kansalainen ei tunne. Teonkuvaus on kuitenkin tämän säännöksen osalta kirjattu siten, että ihmiset voivat ymmärtää laillisen ja lainvastaisen toiminnan eron. Säännöksen ongelmana lienee myös se, että EU:n vieraslajiasetuksen sisältöä muutettaneen usein ja kansalaiselle voidaan hyvin tarjota ostettavaksi esim. viljeltäviä lajikkeita, joiden osalta hän ei voi tietää, että ne sisältyvät kyseiseen asetukseen. Säännöksen soveltamisen kannalta on oletettavaa, että tulee tahallisuuteen liittyvät kysymykset selvitettäväksi.

Huomiot luonnonsuojelurikosta koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 5 §) ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot ehdotettavasta uudesta ympäristön tuhoamista koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 5 b §)

Pidämme erinomaisena, että lainsäädäntöön otetaan erityisen törkeitä tapauksia koskeva säätely, jossa rangaistusasteikkoa on korotettu huomattavasti. Tämä säätely poistaa lainsäädännössä tällä hetkellä olleen aukon.

Huomiot ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta koskevaan pykälään ehdotettavista muutoksista (rikoslain 48 luvun 10 §)

Muutos on täysin linjassa olemassa olevaan säätelyyn.

Huomiot rikoslain 48 ja 48 a lukuun ehdotettavista uusista soveltamisalasäännöksistä, jotka koskevat tietyissä tilanteissa luvan nojalla toimimisen rinnastamista ilman lupaa toimimiseen (rikoslain 48 luvun 7 a § ja 48 a luvun 4 b §)

Esitetty muutos selventää sitä, mitä on pidettävä rangaistavana toimintana asiassa.

Huomiot ehdotettavista uusista metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 a luvun uudet 3 c ja 3 d §:t) sekä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 48 a luvun 6 a §:ään ehdotettavista muutoksista

Näidenkin säännösten ongelmana on ympäristörikossäätelyssä muutoinkin oleva ongelma eli keskimääräinen valveutunutkaan kanslainen ei kykene säännöksen lukemisen jälkeen päättelemään, mitä on tarkalleen ottaen pidettävä laillisena toimintana ja mitä laittomana toimintana. Tämän tietäminen edellyttäisi perehtymistä vaikeaselkoiseen aineelliseen lainsäädäntöön.

Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

Esitys pakkokeinolakiin ja poliisilakiin tehtävistä muutoksista on täysin linjassa olemassa olevan säätelyn kanssa ja katsomme, että muutokset ovat siten perusteltuja.

Huomiot kansalaisuuslakiin, rajavartiolaitos- ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot rikosrekisterilakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot merenkulun ympäristönsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot luonnonsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin ehdot

-

Huomiot EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot muista ehdotettavista lainsäädäntömuutoksista

-

Huomiot ympäristörikosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

-

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Esityksessä on tuotu hyvin esille ympäristörikosten ongelma eli keskivertoihmiselle on hankalaa tulkita se, mitä on pidettävä ympäristörikoksena tarkalleen ottaen, kun ympäristörikossäätelystä viitataan lähes aina aineelliseen lainsäädäntöön, joka pitäisi tuntea tarkemmin, jotta voi päätellä, mikä toiminta on lainvastaista.

Tämä ongelma huomioiden rangaistavien tekojen teonkuvaukset tulisi olla sellaisia, että jokainen ihminen keskimäärin ymmärtää syyllistyneensä lainvastaiseen toimintaan näin toimimalla.

Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta arvioinnista

Tässä osiossa on hyvin kirjattu koko ympäristörikossäätelyn perusongelma eli rangaistussäännöstä lukemalla ei voi vielä tietää, mitä on pidettävä rangaistavana tekona vaan lisäksi pitäisi tutustua säännöksessä viitattuun aineelliseen lainsäädäntöön.

Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevasta jaksosta

-

Muut huomiot

-

Lönnroth Kaarle
Lounais-Suomen poliisilaitos - Talousrikosyksikkö